

ਰਾਜ

ਅਤੇ

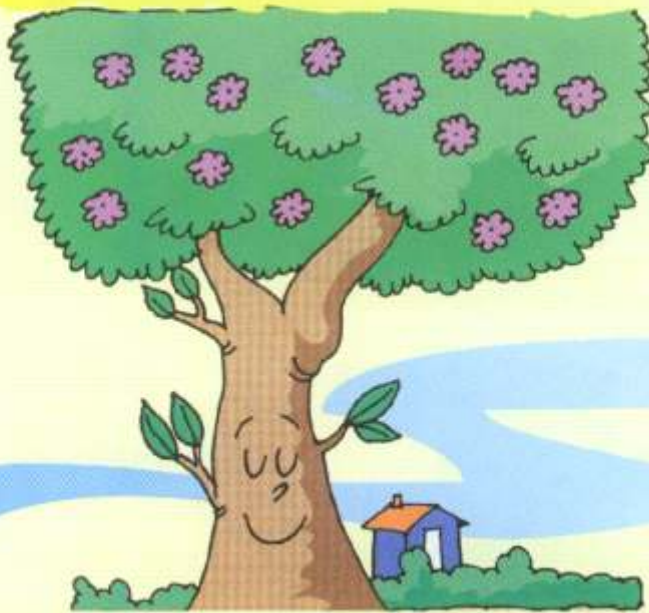
ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਦਰਖਤ

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ
RESERVE BANK OF INDIA
www.rbi.org.in

ਰਾਜੂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਇਹ ਕਾਮਿਕ ਸਾਨੂੰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਆਦਤਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੱਧਦਾ ਹੈ, ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ www.rbi.org.in/financialeducation ਤੇ ਵੀ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ।

ਇਹ ਕਾਮਿਕ ਵੰਡਣ ਲਈ ਹੈ
ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਨਹੀਂ।

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਜੁਲਾਈ 2007 ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਕਾਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ :

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ

ਸੂਚਨਾ ਕਮਰਾ

6, ਸੰਸਦ ਮਾਰਗ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - 110001

ਫੋਨ : 011-23731463

Email id : infocellnewdelhi@rbi.org.in

ਰਾਜੂ
ਅਤੇ
ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਦਰੱਖਤ

ਰਾਜੂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਰਾਜੂ ਬਹੁਤ ਆਲਸੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸੌਣ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸੁਫਨੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਸੀ।

ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਦੋ ਵਕਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੂ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਦਰੱਖਤ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪੈਸੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ।

ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਕੁਪਏ ਵਾਲੇ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਪਿਆ।

ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਖਾਧੇ ਪੀਤੇ ਦਿਨ .....

.... ਰਾਤ ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਇਕ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਟਿਆ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਜਗਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਘੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ?

ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਗੋਪੀ ਚਾਚਾ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ਅਤੇ ਇੰਨੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹੋ ?

ਮੈਂ ਰਾਜੂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਂ।

ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ?

ਮੈਂ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੇ ਪੈਸੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ? ਕੋਈ ਇੰਨਾ ਬੁੱਧੁ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਪਰ ਰਾਜੂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹੀ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਰਾਜੂ ਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਆਏ ਹੋ।
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਬੀਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

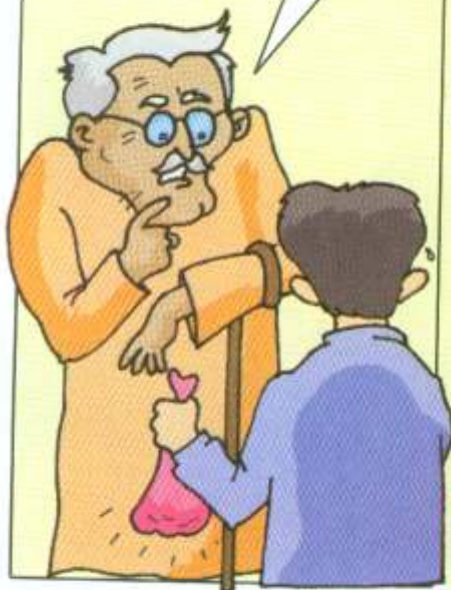

ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਬੀਜ ਦਿਓ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜਾਂ ਤੋਂ ਪੌਦੇ ਨਿਕਲਣਗੇ।
ਤੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੌਦਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।
ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਹ ਪੌਦੇ ਦਰੱਖਤ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪੈਸੇ ਲੱਗਣਗੇ।

ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਾਜੂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਰੱਖਤ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤੇ ਪੈਸੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ।
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰੱਖਤ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆਵਾਂਗਾ।

ਰਾਜੂ ਨੇ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਰਾਜੂ ਦੀ ਮਾਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਘਰ ਮੁੜਿਆ
ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ।

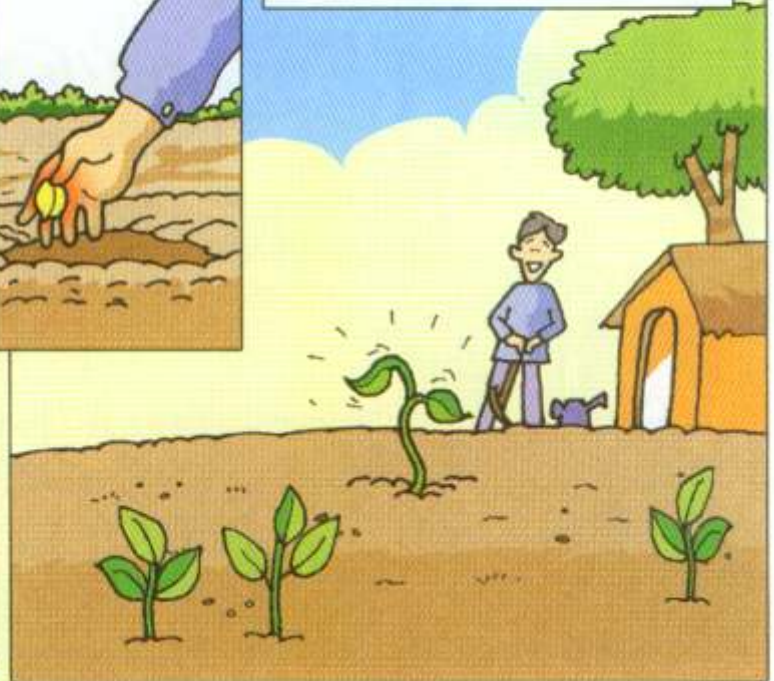

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ
ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੌਦੇ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇ ।
ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ
ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ ।

ਪਰ ਰਾਜੂ ਹੁਣ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ।
ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਗਿਆ
ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲੀ ਪੌਦੇ ਅਤੇ
ਝਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟਿਆ ਜੋ ਕਈ ਸਾਲਾਂ
ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਣ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ।

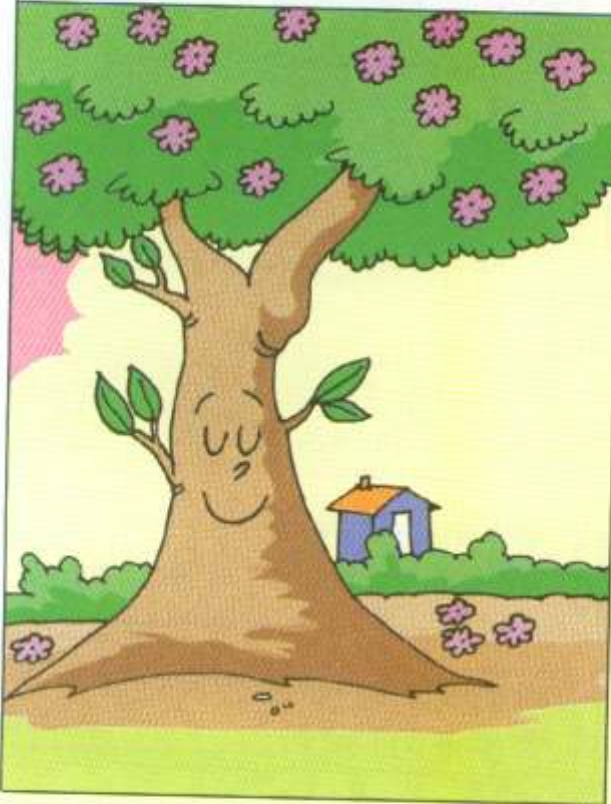

ਇਕ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੌਦੇ ਦਰੱਖਤ ਬਣ ਗਏ । ਪਰ ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ !

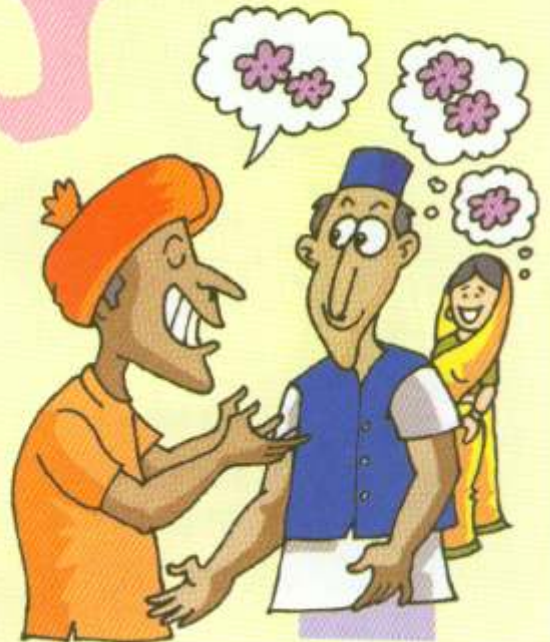

ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਧੋਖਾ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
ਇਵੇਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਈ ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪੱਤੇ ਹਨ । ਪਰ
ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ?

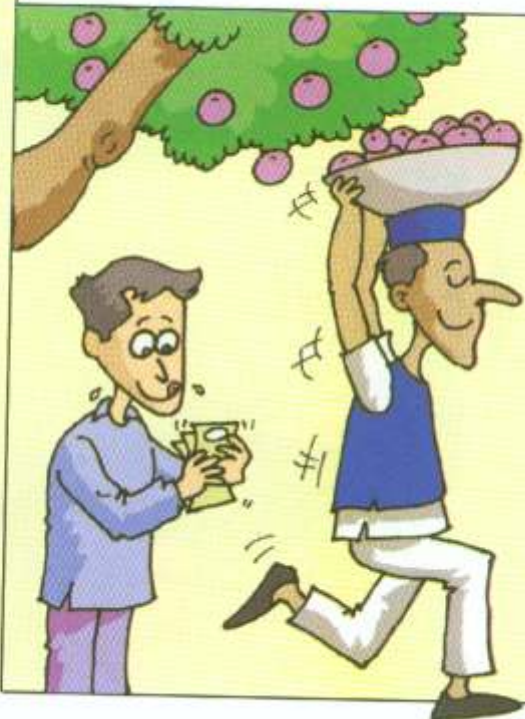
ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੌਸਮ ਬਦਲਿਆ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੇ ਫੁੱਲ ਆਏ। ਰਾਜੂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਫੁੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ।

ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਾਜੂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ।

ਬਚੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲ ਫਲ ਬਣ ਗਏ। ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ।

ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਰਾਜੂ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੇਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਫੁੱਲ ਖਰੀਦੇ ਅਤੇ ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਦਿੱਤੀ।

ਰਾਜੂ ਅਚਾਨਕ ਅਮੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ।

ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਸੱਚ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੈਸੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਫਲਦੇ ਹਨ!

ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਾਂ ?

ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਖਰੀਦੇ।

ਪਰ ਹੁਣ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਪੈਸੇ ਇਕ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।

ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਕ ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਚੁਹਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਲਏ।

ਸਭ ਕੁਝ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜੂ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਸੀ।
 ਰਾਜੂ ਨੂੰ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਦਾਸ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ
 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸਦਮੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ
 ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਉਸਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜੂ ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ
 ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਰਾਜੂ ਦੀ ਕੋਈ ਮੱਦਦ ਕਰੇ।

ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਰਾਜੂ ਦੇ
 ਘਰ ਆਇਆ।

ਰਾਜੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੀ .... ਕਿਵੇਂ ਪੌਦੇ ਦਰੱਖਤ
 ਬਣੇ .... ਕਿਵੇਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੇ ਫੁੱਲ ਆਏ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ
 ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾਏ। ਕਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਪੈਸੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲਈ ਬਚਾ ਕੇ
 ਇਕ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਰੱਖੇ, ਕਿਵੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਚੂਹਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ।

ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਅਚਾਨਕ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ। ਰਾਜੂ
 ਹੈਰਾਨ ਸੀ।

ਤਾਂ ਚੂਹੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ
 ਕਮਾਈ ਖਾ ਗਏ ?

ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਸੀ ਕਿ
 ਮੈਂ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ
 ਪਹਿਲਾਂ ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
 ਮਾਰਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਇਵੇਂ ਕੀਤਾ
 ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਨਾ
 ਗਵਾਉਂਦਾ।

ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਵੀ ਆਪਣਾ
 ਪੈਸਾ ਗਵਾ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਚੂਹਿਆਂ
 ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕੋਈ ਚੋਰ ਤੁਹਾਡੇ
 ਪੈਸੇ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ?

ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖਣ ਵਿਚ
 ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖਤਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ? ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਬਹੁਤ ਅਸਾਨ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬੱਚਤ ਇਕ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਰੱਖੋ ।

ਬੈਂਕ ? ਇਹ ਬੈਂਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਬੈਂਕ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਗੋਲਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪੈਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ।

ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸਦਾ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੈ ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਕ ਬੈਂਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਉਹ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕੋਲ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਕਾਊਂਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਓ! ਉਹ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਇਮਾਰਤ? ਕੀ ਉਹ ਇਕ ਬੈਂਕ ਹੈ? ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣਗੇ। ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਇਕ ਰਜਿਸਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਐਂਟਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਉਥੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਫਾਰਮ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ-ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ।

ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ..

..... ਪਰ ਜੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ?

ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬੈਂਕ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਕੱਢਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕੱਢਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣ ਸਕੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕ ਪਾਸ ਬੁੱਕ ਨਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਬੈਂਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵੇਗਾ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਕਿੰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ? ਜੇ ਬੈਂਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬੈਂਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਲਾਭ? ਜਿਵੇਂ ਕਿ?

ਇਸ ਲਈ ਪੈਸੇ ਰਾਤ ਭਰ ਵਿਚ ਗਾਇਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਸਗੋਂ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਹਨ।

ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਪੈਸਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਵਿਆਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪੈਸਾ ਵੱਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਹੋਣਗੇ।

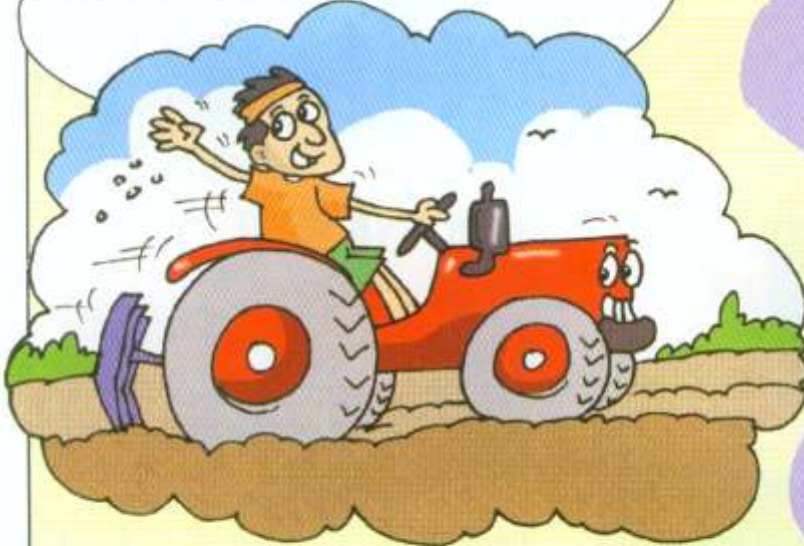
ਬੈਂਕ ਇਹ ਸਭ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਦਰੱਖਤ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਸੱਚ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ?

ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨ ਹੈ। ਜੇ ਪੈਸਾ ਅਸੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਲਈ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਕਰਜ਼ੇ ਤੇ ਵਿਆਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬੈਂਕ ਵਿਆਜ ਦਾ ਕੁਝ ਪੈਸਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਸੇ ਤੇ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪੈਸਾ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵੀ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਵਿਆਜ ਵੀ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੱਸੋ। ਹੁਣੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਸ਼ਾਮੂ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕੀ ਮੈਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ?

ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲਓ ਅਤੇ ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬੀਜ ਅਤੇ ਖਾਦ ਖਰੀਦੋ। ਆਪਣੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਗਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਕੇ ਹੋਰ ਪੈਸਾ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਅਤੇ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਪੈਸਾ ਆਪਣੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਹਾਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਇਕ ਅਲੱਗ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

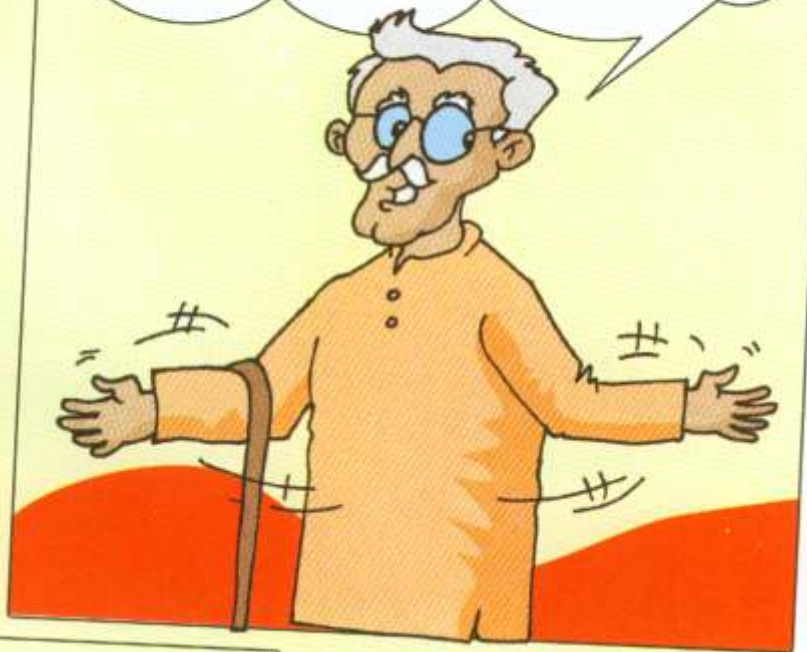
ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ (ਜੁਆਇੰਟ) ਖਾਤਾ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪਰ ਤੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੀਂ .....

... ਕਿ ਚਾਹੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਂ ਦਾ ਅਲੱਗ ਜਾਂ ਜੁਆਇੰਟ ਖਾਤਾ ਹੋਵੇ ...

... ਆਪਜੀ ਨੂੰ ਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਚੁਣਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ਤੁਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੋਗੇ।

ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ "ਨਾਮਿਨੀ" ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੈਂ ਸੱਚ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ

ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦਾ ਰਾਜ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਤੇ ਪੈਸਾ ਫਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਬੈਂਕ ਜਾ ਕੇ ਖਾਤਾ ਖੋਲ੍ਹਾਂਗਾ।

ਕਥਾ - ਮਨੋਜ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲਜਾ
ਚਿੱਤਰ- ਅਨੁਪਮ ਸ਼ਰਮਾ
ਅਨੁਵਾਦਕ : ਮੋਹਿਨੀ ਚਾਵਲਾ

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ
RESERVE BANK OF INDIA
www.rbi.org.in/financialeducation

● **ਕਾਪੀਰਾਈਟ**

ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਰੂਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਸਰੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਭਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

● **ਬੇਦਾਅਵਾ**

ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿੱਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਯਤਨ ਸਾਧਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਮ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਯੋਗਕਰਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।